e-journal of
Social and Legal Studies

Teknoloji Ve Kültürel Etkileşim Açısından Estetik Üretim Olarak Kent Mobilya Tasarımları

Tarık YAZAR[1] – Abdulkerim TURKAYA[2] – Hikmet ÖZTÜRK[3]

Özet

Teknoloji ve kültür birbirlerini etkileyen unsurlardır.Zaman içerisinde her ikisinin de değişimi ve gelişimi kaçınılmazdır.Teknoloji genel olarak kültür üzerinde bir etki oluşturmaktadır. Kültür ise toplumun sosyal ve psikolojik değerleri ile bu değerleri yansıtan maddi öğelerin oluşturduğu bütündür.Ayrıca kültür; dil, inanç, fikir, estetik duygusu, sanat ve estetik ürünler, sosyal düzen, ortak geçmiş ve doğal çevre gibitoplumların ortak değerlerinin tümüdür. Bu değerler sosyal, psikolojik ve fiziksel nitelikte olabilirler. Teknoloji ve kültürel etkileşim açısından gelişim ve değişim, günümüz dünyasını tanımlamak için kullanılan iki önemli kavramdır. Toplumlar ve kentler; teknolojik ve estetik üretim olgularıyla hızla gelişmekte ve değişmektedir.

Kentsel dönüşüm ve değişim içerisinde kent mobilyaları, kentsel mekan bağlamında insan ve toplum arasındaki ilişkilerde son derece belirleyici bir etkiye sahiptir. Herhangi bir peyzaj alanında ya da kent mekanında kullanıcıların konfor, bilgi, dolaşım kontrolü, oturma, dinlenme, koruma ve eğlenme gibi ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yerleştirilmiş olan tasarım ürünleri ‘Kent Mobilyaları’ olarak adlandırılmaktadır. Kent tasarım uygulamalarında kent mobilyalarımeydan ve caddelerin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda estetik üretim olarak, kentsel tasarım çalışmalarında kent mobilyalarının tasarımına önem verilmektedir.Çünkü, Kent mobilyaları, kent yaşamını daha zevkli ve anlamlı kılan, kentsel konfor ve kentsel estetik yaratan elemanlar olarak, toplumsal yaşama olumlu katkılarda bulunmaktadırlar.

Bu çalışmada; genel olarak teknoloji ve kültür ilişkisine yer verilerek kent mobilyalarının sınıflandırılması, kent mobilyaları ve kent kimliği ilişkisi, kent mobilyalarının tasarım ilkeleri ve estetik üretim olarak kent mobilya tasarımlarıfarklı örneklerle açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, Kültür, Estetik üretim, Kent kimliği, Kent mobilya tasarımı.

[1]Asst. Prof. Dr.) Ondokuz Mayıs University, Faculty of Fine Arts, Department of Visual Communication Design,Samsun,TURKEY, tarikyazar08@gmail.com

[2](Lecturer) Ondokuz Mayıs University, Faculty of Fine Arts, Department of Visual Communication Design, Samsun,TURKEY, akturkaya@gmail.com

[3] İstanbul, TURKEY, bahaytc@hotmail.com

In Terms Of Technology And Cultural Interaction City Furnıture Design As Esthetic Production

Abstract

Technology and culture are factors that affect each other. Over time, the exchange and development of both are inevitable. Technology in general has an impact on culture. Culture, on the other hand, is the social and psychological values of society and the material elements that reflect these values. Also culture is the wholeness of language, belief, idea, aesthetic sensibility, art and aesthetic products, social order, common past and natural environment. These values can be social, psychological and physical. Development and change in terms of technology and cultural interaction are two important concepts that used to describe today's world. Societies and cities; Technological and aesthetic production are rapidly developing and changing.

In urban transformation and change, urban furniture has a very decisive influence on relations between people and society in the context of urban space. Design products placed in such a way as to respond to the needs of users in any landscape or urban environment like comfort, information, circulation control, seating, resting, protection and entertainment are called 'City Furnitures'. In city design applications, urban furniture is regarded as an integral part of the square and the streets. In this context, as aesthetic production, importance is given to the design of urban furniture in urban design works. Because, urban furniture is a positive contributor to social life as the elements that make city life more enjoyable and meaningful, urban comfort and urban aesthetic.

In this study; Classification of urban furniture, urban furniture and urban identity relation, design principles of urban furniture and urban furniture designs as aesthetic production are explained with different examples.

Keywords: *Technology, Culture, Aesthetic production, Urban identity, Urban furniture design.*

Giriş

Kent mobilyaları, kamusal alanları düzenlemek ve temelgereksinimleri karşılamakla birlikte, tasarım ve makan seçimi ölçütleri açısından kent kimliğini destekleyecek veya kargaşaya itecek potansiyelleresahiptir.Ürün tasarımı veya kent planlama gibi iki kavram yanyana geldiğinde bu iki disiplini bir araya geterebilecek ortak nokta çoğu zaman kent mobilyası olarak algılanmaktadır.Birçok farklı disiplinin zorunlu olarakortak çalışmaları gereken bu konu üzerinde elbette farklı literatürlerde tasarım ve yer seçimi ölçütleriaçısından birçok kaynağa ulaşmak mümkündür.

İnsan yaşadığı mekanı, çevreyibiçimlendirme, dönüştürme ve tahrip etme gücüne sahip bir varlıktır.İnsanda bir mekana aitolma duygusu varoluşsal bir kaygının sonucudur.Her insan kendini bir mekana ait hissetmek ister.Öte yandan mekanı kendine göre dönüştürme çabası da vardır. Tarih boyunca insan,bazen kendisini kuşatan doğal çevrenin tehlikelerinden korumak, bazen beslenmek,bazen ticaret yapmak kısaca yaşamak için doğal çevresinemüdahalelerde bulunmuş, ihtiyaçlarının güdülemesiyle doğal çevreyi kendisi içinözel bir mekân haline getirmiştir.Yaşamsal mekanlar oluşturmak insane özgü bir durumdur.Tarih boyunca toplu olarak bir arada yaşamaya başlayan insanlar artan ihtiyaçlarına cevap verebilecek tasarımlar geliştirmektedirler.İlk oluşturulan kentlerden günümüz kentlerine gelindiğinde çok farklı uygulamaların yapıldığı görülecektir.Değişen zaman ve gelişen teknoloji ile birlikte modern yaşamın bir sonucu olarak kent mobilya tasarımları temel kullanım ürünleri konumuna gelmiştir.

Kentsel alan tarih boyunca kentte yaşayanlar bakımından, barınma vekorunma dışında, dinsel, düşünsel, estetik boyutlarıyla çok geniş anlamlar taşımaktadır. Kentsel mekanla ilişkimiz kenti oluşturan farklı elemanlar tarafındanbelirlenir. “Kullanıcılar açısından bu elemanların önemi, yaşayanların kentlekurdukları görsel ve fiziksel ilişkinin öncelikle kentsel donatı elemanları aracılığıylaolması nedeniyledir.Bu kentsel donatı elemanlarını ağırlıklı olarak kent mobilyaları oluşturlaktadır.Kent açısından bu elemanlar bulundukları çevreyitanımlayan, belirleyen ve özelleştiren nitelikleri nedeniyle önemlidir.Belirli birdüzen içinde ele alınan, bulundukları çevre ile bütünleşerek kentin bir öğesi halinegelen donatı elemanları birbirleri ile kurdukları dil birlikteliği aracılığı ile bir kentinkimliğinin oluşmasına katkı sağlayan en önemli araçlardandır (Güner, 2015:2).Dolayısıyla kent mobilyaları, kentsel mekanın tarihi, çevresel ve kültürel dokusuyla birlikte değerlendirilmeli, kentsel mekana estetik değer katan ve kentsel dokuyu zenginleştiren bir öge olarak düşünülmelidir.Kent mobilyaları, kent yaşamını daha zevkli ve anlamlı kılan, kentsel konfor ve kentsel estetik yaratan elemanlar olarak, toplumsal yaşama olumlu katkılarda bulunmaktadırlar.Teknoloji ve kültürel değerler kent mobilyalarının tasarımında önemli faktörlerdir.Bu faktörler yeni yaşam alanlarının oluşturulmasında tasarımcılara yön verebilmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, teknoloji ve kültürel etkileşim açısından estetik üretim olarak kent mobilya tasarımlarının teknoloji, kültür, sanat ve estetik yaklaşımlar açısından değerlendirilmesidir.Bu bağlamda genel olarak çalışmada teknoloji ve

kültür ilişkisine yer verilerek kent mobilyalarının sınıflandırılması, kent mobilyaları ve kent kimliği ilişkisi, kent mobilyalarının tasarım ilkeleri ve estetik üretim olarak kent mobilya tasarımları değerlendirilmiştir.

1. Teknoloji ve Kültür

Bilgi teknolojilerinin incelenmesi için kültür anlayışı önemlidir; ulusal, örgütsel ve grup dahil olmak üzere çeşitli düzeylerde kültür, bilgi teknolojisinin başarılı bir şekilde uygulanmasını ve kullanılmasını etkileyebilir. Kültür, doğrudan veya dolaylı olarak teknolojiyi etkileyebilecek yönetim süreçlerinde rol oynamaktadır. Bununla birlikte, teknoloji ile kültür arasındaki ilişkiyi aydınlatan geniş bir literatür gövdesi ortaya çıkmıştır (Dorothy, Leidner, Kayworth, 2006, 357).Çağdaş bilişim, iletişim teknolojileri ve telekomünikasyon sistemlerindeki baş döndürücü gelişmeler, sanatsal üretim ve tüketim süreçleri üzerinde daha fazla odaklanılmasına yönelim göstermektedir.Kültürel açıdan küresellik, farklı kültür yapıları, inançlar ve yaşantılarda etkili dirençlerle karşı karşıya kalabilmektedir.Kültürde ve dolayısıyla toplumsal düzenin insan ilişkilerinde dikkat çeken bir olgu olarak sanat, bu hız içinde farklı, hareketli ve değişken karakterli yönelimlerin etkisi altında kalmaktadır.

Sanatın evrensel ve ulusal boyutunun buluşma noktası olan kültürel tabanların maruz kalacağı etkileşimler ve içerdiği çatışmalar, genel olarak bir direnç yapısı sergileyebilir. Ama buradaki direnç kavramı, bir çatışmadan çok, kabullenme, benimseme noktasında sosyo-kültürel kriterlerin işleyişindeki problemleri ifade eder nitelikte ele alınmaktadır. Kültürel etkileşimin varmış olduğu dinamik unsurlar, bilgi teknolojileri ve medyanın üstlendiği misyonlar sayesinde hareketli olmaya başlayan bir sanat yapısı ve dolayısıyla iletişim ve etkileşim platformları oluşturmada etkilidirler. Bu hareketli etkileşim ortamlarının doğurduğu tüketim mantıkları, kültürler arası farklılıklar oluşturmakla kalmayıp, aynı zamanda aynı kültür içinde farklılıklar sergileyebilen ifadelere de yansıyabilmektedir. Davis'e göre, "aynı kültür ürünlerinin farklı gruplar veya kitleler için farklı anlamlar taşıdığı görüşü, modern kültürün ifadesi olan hemen hemen her ürün için geçerlidir" (Davis, 1997: 20-21). Bu bakımdan, bir toplumun ortaya koyduğu doku itibariyle ortak görüş, duyuş ve kavrayış bütünlüğü denen olgunun varlığı günümüzün önemli sorunsallarından biri olmakla beraber, sanatsal üretimlerin kitlelere yöneldiği zaman, tüketim aşamalarında karşılaşabileceği engeller haline gelmektedir. Ortak üretimin sarsılmaya başladığı, estetik beğeni durumlarının değişime uğradığı, hedef kitlesi ile yabancılaşmaya yüz tutmuş bir çağdaş sanat anlayışı egemen olmaya ya da egemen kılınmaya başlanmıştır (Davis, 1997: 40).Her yeni icat edilen teknoloji, bu teknolojinin topluma yayılmasıyla birlikte, kültürün bu araçlar tarafından yönlendirilmesi sonucu çok çeşitli değişiklikler yaşanmaya başlanmıştır. 90'lı yıllardan itibaren iletişimin ve internetin gücü, bilişim sistemlerinde kaydedilen gelişmeler bizi yeni teknolojik çalkalanmalara sürüklemiştir. Kültür, teknik ve toplum arasındaki ilişkinin açıklanması önemli bir soruyu da beraberinde getirmektedir (Öztürk, 2016: 15).

Teknolojik gelişmeler kültürleri oluşturup onları değiştirebilirler mi? Fransız kuramcı Pierre Lévy'e göre; Teknik ve Kültür birbirinden ayrı olarak asla var olamazlar. Teknolojinin tek başına bir anlamı yoktur ancak bir kültür içinde var olduğu zaman gerçek anlamını bulur. Teknolojik gelişmeler çoğunlukla toplumların gelişmeleriyle doğru orantılı olarak ilerler. Yeni teknolojilerin toplumlar ve kültürler üzerindeki ani etkisi, pek çok araştırmacının ilgisini çekmektedir. André Vitalis Bordeaux Üniversitesinde Medya Araştırmaları Merkezi sorumlusu aslında her şeyi iki kelimeye yüklediğimiz anlamla ilgisi olduğunu vurgular; Toplum ve bilişim.

Bilişim,bağımsız olarak bir değişim yaratır ve toplum bu değişime zorunlu olarak katlanır ona uyum sağlamaya çalışır. **Toplum,** yeni gelişen bir teknolojiyi kabul edip etmeyeceğine ona uyum sağlayıp sağlayamayacağına ve onu özümseyip özümseyemeyeceğine karar verir. Maddi dünya'yı ve maddi dünya'nın kültürel uzantıları olan, görüntü ve imajları birbirinden ayırt edemez. Bu durumda teknolojiyi bir toplumun ya da kültürün parçası olarak ele almak daha yerinde olacaktır. Bir sorunun sadece teknik olduğunu düşünmek yerine onun sosyal ekonomik ve kültürel uzantıları olduğunu da varsaymalıyız. Böylece kültür ve teknoloji arasındaki ilişkiye onu kullananyorumlayan, benimseyen ya da reddeden toplumun aktörlerini de katmış oluruz. Teknoloji projelerin, sosyal ve kültürel bildirimlerin bir uzantısıdır. Teknolojinin kullanımı ve varlığı, insan ilişkilerini faklı olarak etkilemiştir. Buhar makinesi tekstil işçilerine XIX. yüzyılda nasıl hizmet etmişse bugün de bilgisayarlar bireylerin iletişim kapasitesi arttırmak için hizmet vermektedir. Sonuç olarak Fransız Kuramcı Pierre Lévy'nin de önemle altını çizdiği gibi bir teknolojinin sosyo-kültürel etkilerinden bahsetmeden sadece teknik sonuçlarını ortaya koyamayız. Teknoloji ve kültür arasındaki ilişki ancak onu kullanan aktörler ve o teknolojiyi kullandıkları ortam göz önüne alınıp incelendiğinde doğru analizlere ulaşılabilir. Ülkelerin gelişmişlik seviyesi kullandıkları teknolojik donanımla değerlendirilmektedir. Teknolojinin kullanım alanları oldukça geniştir. Eğitimden savunma sanayine kadar her alanda kullanılan teknoloji sosyal ve ekonomik hayatında vazgeçilemez unsurlarından biri olarak görülmektedir.

2. Teknoloji ve Sanat

Sanat yaşamsal bir faaliyet olarak ortaya çıkmıştır denilebilir.Yaşamın her alanında fark edilsin ya da edelmesin sanat vardır.Sanat, hayatta algılanabilen estetik duyarlılığın tümüdür ve medeniyetlerin ortaya çıkmasıyla başlamıştır.Mağara duvarlarında görülen resimler bize sanatın insanla beraber başladığının bilgisini vermektedir.Sanatın temelini oluşturan resim, sanata ve insana çok hizmet etmiştir.Sanat faaliyetini ve sanatsal üretimin oluşunu, yapılan kazılarda bulunan araç gereçler, bunların üzerindeki süslemeler ve benzeri formlar sanatın varlığını kanıtlamaktadır.Kazılarda elde edilen aletler herhangi bir işi gerçekleştirmek için insanın yapmış olduğu teknik nesnelerdir, bunlar insanı diğer canlılardan ayıran ilk uygarlık belirtisidir.Örneğin Taşı yontarak alet yapması, kayaları yontarak hayvan

resimleri yapması, tabiattaki maddelerle süs malzemeleri yapması bize ihtiyaçtan kaynaklanmış olsa bile bir sanatın oluşunu sanatla birlikte estetik objenin varlığını ortaya koymaktadır (Öztürk, 2016: 17).İnsanların yaşadıkları dünyayı, insanı ve hatta kendilerini tanıyabilmeleri için birincil öge sanattır.Çünkü sanat yapıtları, içlerinde insanlığın tüm geçmiş hayat deneyimini barındırır.İnsan soyunun mağaralarda yaşadıkları dönemden bugüne bütün deneyimleri sanat yapıtları yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılır.Sanatın insanlık tarihiyle başlamasıyla birlikte hayat daha anlaşılır olmuş, bilim, kültür ve sanatta önemli gelişmeler olmuştur.

XXI. yüzyıl yaşam biçimimizi tümüyle değiştiren teknolojinin en baskın olduğu yıllar olarak karşımıza çıkıyor. Artık hepimiz daha çok bilgisayar kullanıyor, elektronik postamızı gün içinde defalarca kontrol ediyor, cep telefonumuzla bütün işlerimizi tek tuşla halledebiliyor, yemeğimizi mikrodalgada bir dakikada pişirebiliyor, televizyonumuzun sayesinde bir filmi içindeymişsiniz gibi üç boyutlu izleyebiliyoruz. Teknolojinin bu denli ilerlemesi, hayatımızı kolaylaştırıyor, hızlandırıyor, tüketim potansiyelimizi arttırıyor. Günlük hayatımızın bu kadar içinde olan teknoloji elbette ki bilim ve sanatta da kendini göstermekte, XXI. yüzyılın başlarında giderek gelişen iletişim teknolojileri, özellikle medyalar üzerinde kaçınılmaz ve geriye dönüşü olmayan bir etkide bulunmaktadır. Yeni biçimlerin, katışık ve karışık tekniklerin ortaya çıkışı teknolojinin, bilimin ve sanatın buluştuğu noktada çağdaş söylemlere giderek daha fazla ileti olanakları sağlamaktadır. Sanatçıların teknolojiye başvurması yeni değildir.Dijital tekniklerin sağladığı imkânların çeşitliliği, sanatçılara bunları araç, ortam veya konu olarak kullanabilme seçimi yaratmıştır.

Dijital sanat eseri, dijital olarak kaydedilmiş bir resim verisi, bir hiper-metin (hypertext), bir veritabanı veya bir program olabilir.Geleneksel sanat eserinin aksine, insan tarafından algılanan biçimiyle sanat objesi aynı şey değildir.Temel biçim, teknik bir ortam yoluyla insan tarafından görülür, duyulur, hissedilir hale getirilir. Bu "yeniden sunum"un biçimi sanat eseriyle değil, onu insana ileten teknik ortamla bağlantılıdır. İzleyiciye, ses, ışık, hareket ve ritim duygusunu teknolojiden birebir faydalanarak yaratılan dijital sanat, bu yüzyıla damgasını vurmuştur. 1960'lar performans sanatıyla, 70'ler feminist sanatla, 80'ler pop-art ile anılmıştır. 1990'larda sanatta moda, kavramsal işler üretilmeye başlamıştır.2000'ler ise milenyumdu ve teknolojinin çağı olarak algılandı.Bu durum ise sanatta yeni bir akım yarattı, dijital sanat (Ünsal, 2010:13).Sanal ortamlarda gerçekleştirilen dijital sanat ürünleri üretimde yeni bir sayfa açmıştır.Tasarımcılar dijital ortamda üç boyutlu programlar aracılığıyla modelleme yaparak üretim öncesinde tasarım ürünlerini insanlarla paylaşabilmektedirler.Günümüzde mimarlar, mühendisler ve görsel iletişim tasarımcıları gibi tasarım süreciyle ilgilenen bireyler kentleri ve bu kentler içerisindeki tüm kullanım ürünlerini üç boyutlu görüntüler olarak sunabilmektedirler.

3. Sanat ve Estetik Üretim

Sanatın gelenekselliğine ait olan akılcı ve duygusal tabanlı ifadenin yerini, daha dışsal ve nesnel olarak ifade edebileceğimiz araçsal anlatımların soyutlama tabanlı kurguları almaktadır. Postmodern üretim mantıkları üzerine fikir veren bu olgu, yine postmodern'in ortaya koyduğu yaklaşımlardan biri olan "kültür ve sanatsal estetik alan" kaynaklı boyutun temellerini de ortaya çıkarmaktadır (Kale, 2002: 33). Yansıtmanın karşısına geçen kurgulama, postmodern estetik anlayışlara uygun bireyselci açılımının sanatsal üretimi olmuştur artık, sanatsal üretimin tekelleşme olgusunun karşısında postmodern estetik düşüncenin çağa uygun biçimleri; "satır araları" olarak yerleşmeye başlamıştır (Seelinger, 2002:119). Ayrıca genel kanaatlerden biri de, son 25 yılın sanatında, büyük oranda temsil, moral düşkünlük, kültürel özellikler ve çağdaş sosyal mücadeleleri merkez alan bir kimlik üretildiği yönündedir (Debeljak, 2000).

Şaylan, postmodern sanat estetiğinin özelliklerini sayarken; "estetik ölçüt için artık toplum değil, sanatçının kendisi için bilinci belirleyicidir" demekte ve ardından "bireyin bütünleşmiş kişiliği ve tutarlılığı bir tarafa atılmakta, insani (hümanist) değerlerden ve yapısallıktan arındırılmış (dehumanized, destructured) kişilik belirleyici olmaktadır" görüşünü ortaya koymaktadır (Şaylan, 2002:103-104).

Estetik-teknolojik meydan okumalar açısından bir tespit yapan Seelinger; bu modern medyatik üretim biçimleri ve sanatsal deneyim durumlarının, geleneksel eser kavramı sınırlılığına yönelik sosyal, küresel, yaşamsal bağlamlarda genişletmeye başladığının, sivil sanat merkezlerinin eleştirel ve değişimci tavırlarına yönelik gelişmelere doğru ilerletildiğinin altını çizmektedir (Seelinger, 2002:121).Endüstrinin ortaya çıkışından itibaren düşünürler, sanatçılar, tasarımcılar ve tasarımla ilgilenen bireyler, süsleme konusunu tartışmışlardır.Bu dönemdeki tartışmaları, "süslemenin miktarının ne olduğu" konusu oluşturduğu söylenebilinir.Süslemenin gerekliliği, tasarımda ya da mimaride hangi yoğunlukta kullanılması gerektiği değişik fikirler ortaya atılarak gündemde kalmıştır.Bazı tasarımcılar süslemenin tamamıyla karşısında olurken, bazıları ise dengeli, uyumlu ve yeterli miktardaki süslemenin tasarıma olumlu etkisi olacağını savunmuşlardır.Endüstrinin büyümesi ile bazı sanatçılar, endüstrinin yok olmasını ve eskiye dönülmesini istemiş, bazı sanatçılar ise bu durumu kabullenerek endüstrinin geri adım atmayacağını o halde endüstriye uygun ürünler tasarlanması gerektiği fikrini ortaya atmışlardır (Öztürk, 2016:14).Sanayi devrimi sonrasında makine kullanımının artması akıllara, makine ile sanat eseri üretilebilir mi?sorusunugetirmiştir.Bu dönemde bazı sanatçılar "makine yeterli sanat eseri üretse de, göze hitap eden eseri makine üretemez"i savunmuştur, çünkü yeterli süslemeyi yapacağını düşünmemektedirler. Diğer taraftan sanatın yapısına bakıldığında iki farklı sanat ortaya çıkmaktadır. "Hümanistik Sanat" ve "Soyut Sanat" olarak adlandırılan bu sanatlardan hümanistik sanat insan ideallerinin ve duygularının plastik formda ifadesi ile ilgilenirken, soyut sanat sadece dış görünüşü, göze güzel gelen eserler yapmakla ilgilenmektedir (Read, 1973: 50).Sanatın bu farklı özellikleri estetik üretim olarak

farklı kullanım ürünlerine etki etmiştir.Kent mobilya tasarımları bunların en önemlilerinden bir bölümüdür.

4. Kent Mobilyaları ve Sınıflandırılması

Herhangi bir peyzaj alanında ya da kent mekanında kullanıcıların konfor, bilgi, dolaşım kontrolü, oturma, dinlenme, koruma ve eğlenme gibi ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yerleştirilmiş olan tasarım ürünleri 'Kent Mobilyaları' olarak adlandırılmaktadır (Feyzioğlu, 2008:2). Aynı şekilde Sancak'ında ifade ettiği gibi,"Günlük yaşantımızı sürdürdüğümüz çevrede (sokak, cadde, yol ve meydanlar ile rekreasyon alanlarında yani kamusal mekanlarda) kullanılan konforun ve çevre kalitesinin göstergesi durumundaki oturma, aydınlatma, iletişim, danışma, açık veya kapalı yeme içme fonksiyonu, oyun ve spor gibi temel fonksiyonları sağlayan, bireylerin yaşamını kolaylaştıran kentsel donatı elemanlarına Kent Mobilyası denmektedir" (2009: 4). Toplu yaşam merkezleri oluşmaya başladığı dönemlerden günümüze kadar dünyada kent mobilyasa ile ilgili örnekler görülmeye başlamıştır. Özellikle 1950'li yıllardan sonra kent mobilyaları kullanım alanlarında yaygınlaşmaya başlamıştır.

Kent mobilyaları kullanım alanlarına göre 5 ana başlık altında sınıflandırılılabilir.

a) Yol Kenarları ve yaya yolları,
b) Meydanlar ve Dinlenme Alanları : Tarihi Bölgeler, Yeni Bölgeler,
c) Bina Kompleksleri ve çevreleri: Tarihi binaların çevreleri, yeni binaların çevreleri,
d) Kıyılar: Plajlar ve rıhtımlar,
e) Parklar ve bahçeler: Tarihi bahçeler ve parklar (Karakuş, 2016:4).

Kent mobilyaları yukarıdaki sınıflandırmanın dışında içinde bulunduğu ortamın karakterini yansıtması bakımından aşağıdaki gibi alt başlıklar halinde değerlendirilebilir;

1) Sınırlandırıcılar (caydırıcılar, sınırlayıcılar, yaya bariyerleri, trafik bariyerleri v.b.)
2) Oturma birimleri (Bank'lar, sandalyeler, grup oturma elemanları)
3) Satış birimleri (Kiosklar, sergileme birimleri, büfeler, vb.)
4) Aydınlatma elemanları (Yol ve alan aydınlatıcılar)
5) Zemin kaplamaları (Beton, taş, ahşap, asfalt, tğla vb.)
6) Üst örtü ögeleri (Duraklar, gölgelikler)
7) İşaret ve bilgi levhaları (Yönlendiriciler, yer belirleyiciler, görsel iletişim panoları)
8) Sanatsal objeler (Heykeller)
9) Su ögesi (Süs havuzları, çeşmeler, tulumbalar, kanallar vb.)
10) Diğer ögeler (Bayrak direkleri, çöp kutuları, posta kutuları, umumi tuvaletler, bilet otomatları , saatler, kaldırımlar) (Yıldızcı, 2001:29).

Kent mobilyaları bank ve çiçeklik gibi yanlarındaki diğer donatı elemanlarıyla birlikte yanyana kullanılabilmektedir (Şekil:1).

Şekil 1. Meydan Bank'ı ve çiçekliği kent mobilyası örneği.
http://iston.istanbul/project/meydan/

Şekil 2. Meydan bank tasarım örneği. http://iston.istanbul/project/yay-bank/

Sistematik bir yaklaşımla ele alındığında kent mobilyaları kullanım işlevlerine göre 7 ayrı kategoride değerlendirilebilir;

1. Koruma amaçlı tasarımlar,
2. Bilgi verme amaçlı tasarımlar,
3. İşarat verme amaçlı tasarımlar,
4. Süsleme amaçlı tasarımlar,
5. Barındırma amaçlı tasarımlar,
6. Eğlenme, oyun ve dinlenme amaçlı tasarımlar,
7. Alışveriş amaçlı tasarımlar olarak sınıflandırılabilir (Güner, 2015:29-30).

Bilen, kent mobilyalarını, kullanım türleri ve bu kullanım türlerinin genel uygulamadaki fiziksel karşılıkları bakımından 4 ana grupta sınıflandırmıştır.Bunlar; Geçici Kullanım Ürünleri, Sürekli Kullanım Ürünleri, İşlevsel Kullanım Ününleri ve Yan kullanım Ürünleri olarak değerlendirilebilir (2004:29). Kent mobilyalarının kent içerisinde bulundukları mekanlar, yol kenarları ve yaya yolları, meydanlar ve dinlenme alanları, bina kompleksleri ve çevreleri, parklar ve bahçeler, kıyı şeritleri; plajlar ve rıhtımlar olarak görülmektedir.Kent mobilyaları kentel mekana yerleştirilen birimlere, üretim şekillerine, yerleştiriliş amaçlarına, yaş kategori durumlarına vb. Durumlara göre sınıflandırmalar da yapılabilir.

Kent mobilyaları kent kültürü ile bağlantılı olarak değişebileceği gibi kentin coğrafyası ve iklimi ile de zenginleşebilir.Kent mobilyaları içerisine dahil edilen sanatsal objeler olan saat kuleleri, çeşmeler ve özellikle de heykellerin kent mobilyası sistemi içerisine dahil edilip edilemeyecekleri bir çok kişi tarafından tartışılmaktadır.Bunu yanısıra bazı heykeltıraşlar heykellerin kent mobilyası olabileceğini, görsel bir işlev yüklendiklerini ifade etmektedirler (Yaylalı, 1998: 67).

5. Kent Mobilyaları ve Kent Kimliği İlişkisi

Kent mobilyaları, kent kavramı ile birlekte belirli süreçler sonucu, kullanıcıların gelişen ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ürünlerden oluşan bir sistemdir.Kent kimliği, bir kentin geçmişinden devralınan ve sürekli gelişen ve bir çok etkenin araya girmesiyle şekillenen kavramlar bütünüdür. Kent kimliği konusunda, kentin tarihsel sürecine, mekânsal özelliklerine, coğafyadan, ekonomik faaliyetlerinin çeşitliliğine kadar pek çok etkene göre farklı kimlik özellikleri ileri sürülebilir (Güner, 2015: 50).Kent kimliği; bireylerde kent imajını etkileyen; her kentte farklı ölçek ve yorumlarla kendine özgü nitelikler taşıyan; fiziksel, kültürel, sosyo-ekonomik, tarihsel ve biçimsel faktörlerle şekillenen; kentliler ve onların yaşam biçiminin oluşturduğu; sürekli gelişen ve sürdürülebilir kent kavramını yaşatan, geçmişten geleceğe uzanan büyük bir sürecin ortaya çıkarttığı anlamsal bütünlük olarak tanımlanabilir.

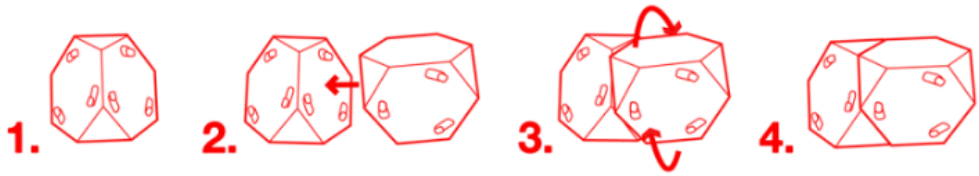
Kent mobilyaları kentsel mekânla kentlilerin ilişkisini belirleyen en önemli unsurlardan biridir.Bu nedenle mekansal algının sürekliliği, kentsel mekânın işlevsel kullanımı, kente ilişkin estetik, kültürel ve toplumsal etkileşimin devamlılığı açısından kent mobilyalarının önemi büyüktür (Güner, 2015:54).İnsanlar bir mekân da yaşadıkları gibi zaman içinde de yaşamaktadırlar.Geçmişin ve kültürün yansımaları mekânın yer niteliği kazanmasında önemli etkenlerdir. İnsanlar arası iletişimin organizasyonu; kiminkim ile nerede ve nasıl, bir şeyler yapması gerektiği fiziksel çevrenin etkisinde bir organizasyondur (Rapoport, 1982:181).Kent kimliğinin oluşumunda kent kimliğini yansıtan tasarımların yapılması önemlidir.Günümüz modern kentlerinin kent mobilya tasarımında kentin kimliğini yansıtan tasarımların öne çıktığı söylenebilir.Özellikle kentlerin tarihi kimliklerinin korunması için kentlere özgü özel tasarımlar geliştirilmelidir.Böylece, tarihi süreçte oluşan kimliğin sürekliliği sağlanabilir.Örneğin Madrid için tasarlanmış modüler çok amaçlı oturma grubu tasarımı kent kimliği ve dokusunu yansıtabilmektedir (Şekil 3).

Şekil 3. Madrid için tasarlanmış interaktif modüler kent mobilya tasarımı.

http://divisare.com/projects/279769-ecosistemaurbano-Madrid-Chair

Madrid için tasarlanmış bu interaktif modüler kent mobilya tasarımı sonsuz kombinasyonlar sağlayabilmektedir. Her kullanıcı / vatandaş, kamusal alanın istenen kullanımına (konuşma, dinlenme, yemek yeme, uyku, oynama vb.) bağlı olarak kendi konfigürasyonunu oluşturabilir. Her parça geometrik olarak kesikli bir tetrahedron (4 eşkenar altıgen + 4 eşkenar üçgen) olarak tasarlanmıştır. Bu geometrik konfigürasyon temas yüzeyleri iki tür (altıgen veya üçgen) oluşturur vealtıgen yüzeyler birbiri ile bağlantı oluşturabilir. Bu parçalar yanyana kullanılabeceği gibi üst üste de kullanılabilir ve ağır bloklar oluşturabilmek için içlerine su doldurulabilir (Şekil 4).

Şekil 4. Madrid için tasarlanmış interaktif modüler kent mobilya tasarımı.
http://divisare.com/projects/279769-ecosistemaurbano-Madrid-Chair

Yukarıdaki örneklerde olduğu gibi Fransa'nın güney sahillerindeki Cote d'Azur, Kan, Nice, v.b.kentlerde ortak bir kimlik oluşturacak kent mobilyaları kullanıldığı görülmektedir. Aynı şeyi Londra'nın eski telefon kabinleri ve aydınlatma araçları için de söylemek mümkündür.Diğer taraftan Barselona'da ve Lizbon'da yaya kaldırımları ve sokak lambaları kentin sembolü haline gelmiştir.Hatta Barselona'da olimpiyat oyunları nedeniyle bir dizi yeni kent mobilyası yaptırılarak popüler Ramblas caddesine yerleştirilerek kente değişik bir görünüm verilmeye çalışılmıştır.

Kent mobilya tasarımları sosyo-kültrel açıdan bireyler üzerinde aidiyetlik hissinin pekişmesine katkı sağlayabilmektedir.Kent merkezlerinde hayatı kolaylaştırarak birçok görevi üstlenen kent mobilyaları şehir kültürünü belirleme misyonuna da katkı sağlayabilmektedir.Bu nedenle kent tasarımının önemli bir ögesi olan kent donotı ürünlerinin bir bütün olarak kullanımlarında uyum sürecine ve devamlılığa dikkat edilmelidir.Yücel'in ifadesine göre, Kent donatı elemanları tek tek değil, bir bütünü oluşturan parçalar olarak değerlendirilmeli ve kamusal mekanlarda konumlandırılmalıdır (Yücel, 2006:29).Bir kentin güzelliği, o kentin insanlara sunduğu değerlerle ölçülebilir. Hareketlilik, canlılık, doyum zenginliği, tercih edilebilirliği donate elemanlarıyla doğru orantılı olarak ilgilidir.

Kent mobilyaları kamu alanlarında ortak kullanım özelliğine sahip ürünler olduklarından kentte yaşayan tüm insanlara hitap edebilecek düzeyde olmalıdırlar.Her yaştan insanın alışkanlıkları ve yaşam biçimleri sosyologlar ve ilgili bilim insanları tarafından incelenerek kent mobilya tasarımcılarına aktarılmalıdır.Kent mobilya tasarımlarında çok kültürlülük ve disiplinlerarası yaklaşımlar dikkate

alınmalıdır.Çürkü kent mobilyalarının kent turizmi üzerinde de önemli bir etkisi bulunmaktadır. Kentsel düzenlemeler, meydanlar, parklar, sokaklar, anıtlar, oturma grupları, çiçek ve ağaçlandırma, sokak lambaları, yönlendirme levhaları ve kentsel alan için tasarlanan her türlü donatı nesnesi kentin sosyo-kültürel değerleriyle tarihsel geçmişi arasında bağ kuracak nitelikte olması beklenir. Tüm insanlarda olduğu gibi kentlerin de kimliği ve kişiliği vardır.Kent mobilyaları, insanların kent algılarının oluşmasına, kentle ilişki kurmalarında çok önemlidir.Bu nedenle kent planlaması ve uygulama aşamasında kentin kültürel ve tarihi kimliğine uygun bilinçli bir tasarımın gerçekleştirilmesi beklenen bir durumdur.

Kentlerdeki görsel karmaşa içerisinde çöp kutusundan, oturma gruplarına kadar her çeşit kent mobilyasında uyumsuzluk sözkonusudur. Bilinçsizce siçilen renkler, malzeme ve sistem kullanımı, tutarsız tasarımlar büyük vakit kaybına yol açmaktadır (Polatlı, 2008). Kentsel açık alanlar, geniş bir kullanıcı kitlesine hitap eden ve kullanıcıların kentle ve birbirleriyle bütünleştikleri alanlardır. Genellikle bu alanlarda kullanılan donatıların alan içinde uygunluğu ve kullanışlılığına dair kontrol ve denetlemeler yapılmamaktadır. Alan içinde memnuniyet uyandırmayan donatılar kullanıcıların mekânı verimli bir şekilde kullanamamasına, hatta bazı durumlarda mekânı kullanmaktan kaçınmasına neden olmaktadır (Erdoğan, v.d., 2011:2).Bu tür durumlar düşünülerek mekanların insanları kendine çekebilen bir özelliğe sahip olabilmeleri için özel donotı elemanlarıyla donatılması gerekir.Kanada'nın Ottava kentindeki Ethel Alexandra Köprüsü yakınındaki kent mobilya tasarımı modern tasarım olgusuyla birlikte doğallığı da bünyesinde taşıyarak kişilere rahatın ve estetiğin kapılarını açar nitelikte görünmektedir (Şekil 5).

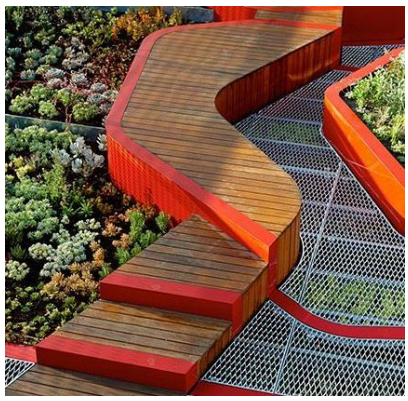

Şekil 5. Kanada'nın Ottava kentindeki Ethel Alexandra Köprüsü yakınındaki kent mobilya tasarımı. http://www.asimons.co.uk/canada2012/day11.htm

Kent mobilya tasarımlarının biçimsel özelliklerinin yanında renk ve doku kullanımı da çok önemlidir.Tasarım ürünlerinin kendi öz değerleriyle uyumlu olması yeterli değil, aynı zamanda kullanılacağı mekanın özellikleriyle de uyum içerisinde olmalıdır.Ayrıca malzeme seçimi ve renk kullanımı görsel etkiyi değiştirebilmektedir.İklim koşullarına göre ahşap, metal, plastik ya da beton bloklar kullanılabilir. Aşağıda görülen kent mobilya tasarımları renk ve şekil açısından olduğu kadar malzeme türü ve seçimi açısından da başarılı örnekler olarak değerlendirilebilir (Şekil 6-7).Bu tür tasarımlar kent kimliğinin oluşumuna katkı sağlayabilmektedir.

Şekil 6. Kent mobilya tasarımı örneği.
https://tr.pinterest.com/pin/293508100691011567/

Şekil 7. Kent mobilya tasarımı örneği.
https://tr.pinterest.com/pin/505740233128606569/

6. Kent Mobilyalarının Tasarım İlkeleri

Kent mobilyalarının estetik bir görünümde olması ve işlevsel verimliliği kullanılmakta olan her bir ürünün kentsel alanın bütününü dikkate alarak tasarlanmasıyla mükündür. Kent mobilyalarının tasarım ve uygulama aşamaları belirli ilkelere göre yapılırsa kentlerdeki donate elemanları arasında uyum olabilir. Tüm donate elemanlarının birbiriyle uyumu önemlidir. Görsel algı kent yaşamında önemli bir faktördür.Kentteki tüm donatı ürünlerinin birer tasarım ürünü olmaları kullanıcılar tarafından beğenilmelerini ve korunmalarını sağlar.Bu bakımdan kullanıcıların görsel algılarını kolaylaştırıcı nitelikte mobilyaların tasarlanması önemlidir. “mobilyalar aracılığıyla kullanıcılara biçim, renk, doku, malzeme v.b. ögeler ile belirli işaretler gönderilmektedir. Bu işaretlerin anlaşılabilirliği algılamayı kolaylaştırmaktadır” (Öztürk, 1991: 69).

Kentler mekânların oluşturduğu bir bütündür.Mekân içinde tasarlanan, özgünleştirilen donatı elamanları mekânı düzenlerken aynı zamanda kent içindeki donatı alanları için de bir sistematik oluşturmalıdır.Mekân ölçeğinde başlayan tasarım çalışmaları planlama aşamasında kent içinde aktivite çeşitliliği oluşturmaktadır.Kamusal dış

mekânların taşıdıkları anlam, sahip oldukları düzenleme, tasarım ve detay özelliklerine bağlı olacaktır (Moughtin, 1999).Mekânı donatma kavramı ile başlayan tasarım süreci kent ölçeğinde kentsel alanların yayılmasını sağlamaktadır.Donatı elamanları için gerekli bir takım tasarım ölçütleri vardır.Bunlar doğru ve uygun olarak kullanıldığında kent konforunu ve yaşam kalitesini artırıcı tasarımlar ortaya çıkmaktadır.Bu tasarım sürecinde oluşturulan donatı elemanları kentlerin kimliğini, mimari yapı ile uyumunu ve imgesel özelliklerini bünyesinde bulunduracaktır (Sakal, 2007). Çevre kimliği oluşumunda etkili olan simgesel özellikler, psikolojik etkiler, malzeme, doku ve rek ögeleri, donatılar, tanıtıcı ögeler, doğal dengeler ve buna benzer psikolojik ve biyolojik açıdan insana huzur ve mutluluk veren birçok eleman ve özellikler mekanların kalitesini arttırırlarken kentsel konfor ve kentsel estetik yaratmaya olanak tanırlar (Çakır ve Özenç, 2005).

Kent kalitesi ve kimliği üzerinde etkisi olan kamusal dış mekanların taşıdıkları anlam ve rol, sahip oldukları organizasyon, tasarım ve detay düzeyine bağlı olmaktadır.Kentlerin kimliğinin bir parçası olan yapısal elemanlar sosyal ve kültürel özellikler ile doğal faktörler sonucu şekillenmektedir. Kentlerde görsel çevrenin kalitesinin arttırılması ve daha yaşanabilir mekânlar oluşturulmasındapeyzaj mimarları canlı malzemeler olan bitkiler kadar cansız malzemelerden de yararlanmaktadırlar. Estetik algı kişiden kişiye değişmekle birlikte kültür ortaklığıyla kent kimliğinin bir parçası olan yapay elemanların şekillenmesinde rol oynar (Güner, 2015: 41).

Kent mekanlarında tasarımın amacı; kamunun gereksinimi olan mekanları arttırmak, yüksek kalite standartları kazandırmak, estetik, ekonomik, sağlıklı bir çevre oluşturmak ve kentin planlı gelişimine katkıda bulunmaktır.Mobilya tasarımlarında büyüklük, biçim, yüzey strüktürü ve renk gibi temel ögelerin yanında işlevsel kalite ve kullanılırlığı, algısal, duyusal ve zamansal anlamlar da önemlidir.Bu bakımdan tasarımcı tasarım sürecinde tasarladığı ürün ile kullanıcısına amaçladığı mesajı verebilmelidir.Kent merkezinde kullanım ürünlerinin işlevsel açıdan Pratik olması gerekir.Bir ürünün temel teknik işlevi, üründen beklenen işlevini yerine getirmektir.Tasarlamadan, üretilmeden once ürünün amacı belirtilmelidir (Namet, 2005:79). Namet'e göre, bir kent mobilyasının şu özelliklere sahip olması gerekir (2005:80);

Kullanılırlık; Ürünün kullanım amacına uygunluğu,
Ergonomi; Ürünün, kullanıcının fiziksel, bedensel ilişkilerine uygunluğu,
Güvenlik; Ürünün kullanım sürecinde kullanıcıya ve çevreye herhangi bir zarar vermemesi veya kötü kullanımlara (vandalism) karşı donotolması,
Bakım; Ürünün kullanıma uygun durumda tutulması,
Dayanıklılık; Ürünün kullanım ve çevre koşullarından olabilecek aşınmalara karşı direnci ve tamir edilebilir özelliği (Namet, 2015:80) olarak sıralanmaktadır.

Mekanların algılanabilirlik ve kullanılabilirlik sürekliliğinin başarılabilmesi için tasarım elemanlarının vurgulanması ve bireyin alışkanlıklarına, tepkilerine, içgüdülerine, yanıt verecek şekilde düşünülmesi gerekir (Çınar ve Çetindağ, 2009). Kent mobilyaları tasarımında farklılık oluşturabilecek ve kullanıcıların beğeni düzeyini etkileyebilecek ölçütler; renk uyumu, ölçü/oran dengesi, işlevsel uygunluk, malzeme uyumu, bakımlı/temiz olma, modern olma, yeni olma, tarihi nitelikte olma, tarihe atıf yapılması, farklı olma, etkileyici olma, ilginç olma, gösterişli olma, orijinal/özgün olma, konumunun iyi olması, çevre ile uyumlu olma, çevre ile karşıt olma, anlamsal ve anıtsal olma, simgesel olma, görsel zenginlik oluşturma olarak belirlenmiştir (Ghorab, 2015: 35). Kent mobilyalarının malzeme kullanımı, işlevsellik ve ken tile kentli arasında etkileşim bağlamında belirli tasarım ilkelerinin olması gerekir. Bu ilkeleri Aksu şu şekilde bilirtmiştir; İşlevsellik, Estetik, Biçim, Malzeme, Renk, Doku ve Algılanabilirlik (2012: 375).

6.1. İşlevsellik

Kent mobilya tasarımlarının beklenen fayda ve amaca uygun olmasıdır.Kent mobilya tasarımlarının kentte yerleştirildikleri alanlarda görev yapabilecek nitelikte olması gerekir. Mekan tasarımlarında beklenen işleve göre kullanılacak donate elemanları, karışıklığı ve görüntü kirliliğini önlemiş olacaktır. İşlevsel açıdan görev yapan ürün insanlar tarafından korunur ve amacı doğrultusunda kullanılır.Kent mobilyalarında işleve uygun tasarımlar tercih edilmelidir (Şekil 1-8).

Şekil 8. İşlevsel ve estetik olarak tasarlanmış kent mobilya tasarımı örneği / Kanada
https://neighbourhoodwalks.wordpress.com/2012/03/18/fort-york/

6.2. Biçim

Biçim, bir nesneyi somut hale getiren önemli bir tasarım ögesidir. Tasarımın karakterinin oluşturulmasında, işlevin yerine getirilmesinde biçimin büyük yeri vardır.Tasarımcılar tasarımları biçimendirirken güvenlik, konfor gibi digger kavramları da sağlamaya çalışmaktadırlar.Tasarımın estetik değerini oluşturmada, işlevi yerine getirmede, algılanmasında strüktürün kurgulanmasında ve dengesinde en etkili yönlerden birinin tasarımın biçimini oluşturan geometriler olduğu söylenebilir (Aksu, 2012: 377).

6. 3. Malzeme

Kentlerde açık alanlarda kullanılan mobilyaların yağmur, güneş ve rüzgara karşı dayanıklı olması, kullanıcılara hitap etmesi gerekir.Endüstriyel ürün tasarımlarına önem verilerek doğru ve kaliteli malzemelerin seçilmesi ve uygulanması kent donatı elemanlarının uzun ömürlü olmasını sağlayacaktır.Kullanılan malzemeler İnsan psikolojisi üzerinde etkili olabilmektedir.Doğal malzemelerin tercih edilmesi huzur ve dinlenme etkisi yaratırken (şekil 9) beton ve taş daha çok uyarı etkisi verir.Mekanın özelliğine göre ahşap, seramik, beton ve plastik malzemeler uyum içerisinde kullanılabilir.“Metal, tasarımda ve üretimde esneklik sağlayan, kolay ve detaylı şekil verilebilen, strüktürel stabilite sağlayan, boşluk ve hafiflik öneren, dayanıklılığı ve bakımı kolay, geri dönüşümlü, estetik ve modern görünümlü, üretime elverişli, seri üretime ve standartlaşmaya uygun, üretimde montaj kolaylığı sağlayan, ucuz, kolay temin edilebilen bir malzeme olduğundan ağırlıklı olarak mobilya tasarımlarında kullanılmıştır” (Yazar, Tomak, Öztürk, 2016:117).

Şekil 9. İşlevsel ve estetik olarak doğal (ahşap) malzemeden tasarlanmış kent mobilya tasarımı örneği. http://conceptlandscape.tumblr.com/post/106345947542/ptichka-v-tuchke-parametri%D1%81-bench

6. 4. Renk ve Doku

Tüm nesneler öncelikli olarak görsel açıdan renk ve biçim bütünlüğü ile algılanır.Biçim önemli olmasına ragmen renk ve doku ürün için tamamlayıcı öge olarak karşımıza çıkmaktadır.Mekanın niteliğini belirleyen ve algılama sisteminin bir parçası olan renk, kentsel mekanlarda yapılan düzenlemelerde, malzemeyi, tasarımı, kullanılan donatı elemanlarını ortaya çıkararak (Aksu, 2012:379) daha iyi algılanmalarını sağlayabilmektedir (Şekil 10).

Şekil 10. Renk ve doku olarak etkili olankent mobilya tasarımı örneği.
https://tr.pinterest.com/pin/340021840596042425/
https://tr.pinterest.com/pin/436075176401547442/

6. 5. Algılanabilirlik

İnsan yakın çevresini, içinde yaşadığı mekan ve onu oluşturan ögeleri duyularıyla algılar, kavrar ve değerlendirir. Bu kendiliğinden olan bir olaydır ve çevreden bilgiler alma yoluyla olur.Bu bilgileri bize uygun ve doğru hareket etmemize yardım edecek biçimde yorumlayıp değerlendiren algıdır.Genellikle önceden hakkında bilgimiz olan bir şeyi algılamamız daha kolaydır.Bir donatı elemanının kullanıcısı tarafından anlaşılabilmesi, ne olduğunun tanımlanması gerekir (Güner. 2015:49).

Şekil 11. Kent mobilya tasarımı örneği.
http://www.archdaily.com/156389/material-landscapes-liane-hancock-2/kbas1ad/

Kullanıcı beğenisi ve kullanım kolaylığı gibi özellikler dikkate alınmadan yapılan tasarımlar algılanmayabilir.Mekandaki renk sadeligi bozulmadan küçük dokunuşlarla Şekil 11'deki tasarımda olduğu gibi algılanabilirlik arttırılabilir.Burada grinin yanında sarı renk kullanılarak algılanabilirliği arttırılmıştır.

7. Estetik Üretim Olarak Kent Mobilyaları

Estetik güzelin ve güzel sanatların yapısını inceleyen bir felsefe dalıdır.Yunan estetiğinde "güzellik" var olan herhangi bir nesnenin/varlığın sıfatı olup genelde varlığın kendi iç düzeni ya da çeşitli varlıkların uyumlu topluluğu olarak tanımlanmaktadır (Ghorab, 2015:31).Kent mobilyalarının yalnız işlevsel olması yetmez, bir donatı elemanı olarak aynı zamanda güzel görünmesi, çevreyi zenginleştirmesi ve diğer elemanlarla uyum içerisinde olması beklenir. "Kentsel çevre kalitesinin belirlenmesinde kentsel çevrelerdeki pozitif ve negatif ögelerin yüzeylerini oluşturan çizgiler, yüzeylerin malzeme, renk, doku özellikleri ile yapıların cephe oranları, yapı adaları arasındaki mesafeler, cephelerdeki süslemeler önemli unsurlardır" (Cerver, 2003). Kentsel çevreler; yapılar ve bu yapı adalarını çevreleyen dış mekanlar olmak üzere pozitif ve negatif elemanlardan oluşurlar.Bunların arasındaki bağlantılar, mekansal geçişler ve uyum, kentsel estetiğin niteliğini belirlemektedir.

Kent estetiği öncelikle insanın kent yaşantısını, duyusal ve sosyal durumunu ilgilendiren bir olgudur. "Kent estetiği denince akla kenti süslemek ve yalnızca görsel boyutu tasarlamak düşünülürse bu sağlıklı bir anlayışın temeline aykırıdır. Zira, insan öncelikle kendini emniyette ve rahat hissettiği ortamlarda güzelliklere dikkat çekmeye başlar; kent estetiği öncelikle sokaktaki yaşamın rahat, temiz, medeni, iyi ilişkiler içinde olmasını öngören bir yaklaşımla ve bütüncül bir anlayışla oluşabilecek bir niteliktir" (Erzen, 2006: 124).Çevrede, sanatta, tasarım objesinde birlik sağlanamamış, parçalar organik olarak birbirine bağlı ve uygun değil ise estetik olması da söz konusu değildir.Çevre estetiği, insan psikolojisini, çevreden gelen uyaranlar nedeniyle etkileyen bir öğedir. İnsana özgü tutum ve davranışların ya da duygusal tepkilerin belirleyeni konumunda olan çevre estetiği, mekâna özgü davranışları etkileyebilir (Yazar ve diğ., 2015:17).

Endüstri devrimi sonrasında kentsel gelişmeler, çevre kaynakları, doğal-kültürel değerler ve estetik bağlamda kentlerdeki yaşam kalitesinin iyileştirilmesi konusunda acil müdahaleler gerektirmiş böylece sürdürülebilir kentler kavramı gündeme gelmiştir. Kentler belirli bir amaca hizmet eden özellikler taşımalarının yanı sıra bu kimliğe bağlı olarak belli estetik değerleri bünyelerinde barındırırlar. Cerver'e göre "Bu anlamda kentler basitçe çözümlenmiş esnek ve bölünebilir yapıda olmalıdırlar" (Cerver, 2003).

Estetik olarak üretilmiş olan kent mobilyaları, bulundukları kentin kimliğini taşıyan veya o kente kimlik kazandıran temel elemanlardır. Uygulandıkları mekanda kentin mimari özellikleriyle bütünleşmeleri, kent kullanıcılarının ürünü kabullenmesi ve beğenisi bakımından önemlidir. İyi tasarlanmış ve kentin tipik özelliklerini gösteren ve kültürel değerler açısından kent topluluklarına hitap eden mobilya tasarımları zamanla kentin simgesi haline gelebilir.Örneğin Çin felsefesinde Yin-Yang kavramı vardır.Tamamlayıcı iki güç olarak görünen yin-yang tasarımcının elinde bir mobilyaya dönüşerek kentin simgesi olarak kullanılabiliyor.Şekil 12'de Dedon tarafından estetik olarak tasarlanan kent mobilyası bir felsefenin ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 12.DEDON'un Estetik olarak eğimli Yin Yang şezlongu, kent mobilya tasarım örneği.
http://www.designbuzz.com/dedons-yin-yang-lounger-for-the-aesthetically-inclined/

Kent mobilyalarının hem kentle hem de kendi içinde uyumlu olması kentsel tasarım açısından önemlidir çünkü, bu elemanlar birbirlerinden bağımsız olarak

tasarlandıklarında çoğu zaman kentte görüntü kirliliği yaratmaktadır. Bu karmaşayı önleyebilmek için mobilya tasarımı veya seçimi gestalt yaklaşımıyla bütüncül olmalıdır. Kent mobilyalarının malzeme türü ne olursa olsun önemli olan tasarım ilkeleri ve kriterleri açısından belirtilen özelliklere uygun olmasıdır. Kent merkezlerinin güzelliği kent donatı elemanlarının estetik özellikleriyle doğrudan ilişkilidir.

Şekil 13. Kent mobilya tasarımı örneği.
http://www.justingarrymiller.com/?lightbox=dataItem-iu8ufsqf1

Şekil 14. Kent mobilya tasarımı örnekleri.
https://tr.pinterest.com/pin/459789443188131050/

Şekil 15. Kent mobilya tasarımı örneği.
https://tr.pinterest.com/pin/136304326202107366/

Kent mobilyası tasarımında estetik yaklaşım çok önemlidir.Bireyler tarafından kolayca algılanmalarının sağlanması için görsel algılama ilkeleri doğrultusunda tasarlanmalıdırlar. İşlevsel oldukları kadar sanat eseri değerinde oldukları unutulmamalıdır. Kentsel mekanda yer alan bu elemanların tasarımlarında, sanatsal yaklaşım göz ardı edilmezse, kente kimlik kazandıracak mobilyaların üretilebileceği unutulmamalıdır" Çoban, 2013:18).Tüm endüstri ürünlerinde olduğu gibi kent mobilyaları da kullanıdıkça aşınabilir, eskiyebilir, bozulabilir hatta yeni bir konseptle

tasarlanmış modern bir ürünle değiştirilmesi gerekebilir.Yeni tasarımlarda estetik açıdan ödün verilmemeli, ucuz işçilik olarak nitelendirilen ve estetik açıdan uygun olmadığı düşünülen kent mobilyaları kullanılmamalıdır.Kısaca, kent mobilyaları teknoloji ve kültürel etkileşim bağlamında amacına uygun olarak estetik ve sanatsal kaygılar dikkate alınarak üretilmeli ve kent bütünlüğü içerisinde uygulanmalıdır.

Sonuç

Kent mobilyaları kentsel yaşam sürecinde yalnız işlevsel olarak değil, aynı zamanda kentsel mekanları tamamlayan ve tanımlayan görsel amaçlı kent ögeleri olarak önem taşımaktadır.Görsel açıdan olumlu etki yaratmak amacıyla estetik kaygılar dikkate alınarak tasarlanmış kent mobilyaları bulundukları mekanları güzelleştirirken, yalnız işlevsel amaçlar dikkate alınarak tasarlanmış ve estetik değerlere önem verilmemiş olan kent mobilyaları çevreyi olumsuz yönde etkileyebilmektedir.Kent mobilyaları kentsel dış mekan tasarımının en önemli değerleri olarak, kentle ve kentlilerle ilişkileri düzenler ve kentsel mekanların amacına uygun olarak kullanımını sağlar.Kentsel mekanların tasarımı sosyo-kültürel açıdan kullanıcıları etkilemektedir.Bu nedenle kent mobilyalarının tasarımında teknoloji ve kültürel değerler dikkate alınmalı, estetik, konfor, işlevsellik ve doğal görünüm dikkate alınmalıdır.

Kent mobilyaları herhangi bir şahsa ait olmayan yerli ve yabancı tüm insanların kullanımına açık olan donatı elemanlarıdır.Bu nedenle tasarım kriterleri bireysel olarak değil, toplumsal kaygılar dikkate alınarak disiplinlerarası bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Kent mobilyalarının malzeme seçimi, renk, doku ve çevreye uyumuile kullanıcılar üzerindekipsikolojik ve sosyolojik etkileri bilimsel bir yöntemle ele alınarak çözüm yöntemleri geleştirilmelidir.Kent mobilyaları kentsel tasarım süreciyle eşgüdümlü olarak yapılmalı, çevresel özellikler ve diğer yapılarla uyumuna dikkat edilmelidir.

Her kent içinde yaşayan bireylerin kültürlerini, yaşam biçimlerini ve değerlerini yansıtmaktadır.Bu bakımdan kentler birbirinden farklı özellikler göstermektedir.Kent mobilyaları da bu çerçeve içerisinde hem kentten hem de kullanıcıdan etkilenmiştir.Kent mobilyaları bir kentin yalnız süs araçları dağil, kentte yaşayan insanların kent içerisindeki yaşamlarını düzenleyen ve hayatı kolaylaştıran donatı elemanlarıdır. Her yaştan, tipten ve ırktan kullanıcıya hitap eden kent mobilyalarının yaşlı, özürlü gibi insanlar da göz önüne alınarak ve içinde bulunduğu kente uyumlu, doğaya saygılı olarak tasarlanmaları ve uygulanmaları yalnız tasarımsal başarıyı değil, o kentin çağdaş uygarlık seviyesini de gösterecektir.Hızla gelişen teknoloji ve ürün çişitliliği kent mobilyalarında da kullanılmalıdır.Burada önemli olan faktörlerden biri şudur; kent mobilya tasarımları yapılırken kültürlerarası etkileşime dikkat edilerek her kentin kendine özgü simgesel değerlerini oluşturabilecek düzeyde tasarımlara yer vermektir.Estetik açıdan iyi planlanarak yapılan kent mobilyaları kent turizmini de olumlu yönde etkileyecektir.

Kaynakça

Aksu, Ö., Volkan, (2012) "Kent Mobilyaları Tasarımında Özgün Yaklaşımlar", **İnönü Ün. Sanat Ve Tasarım Dergisi,** ISSN: 1309-9876 Cilt:2, Sayı:6.

Bilen, S., Ö., (2004).**Kentsel Dış Mekanların Tasarımında Antropometrik Verilere Bağlı Olarak Peyzaj Elemanlarının Ankara Örneğinde Araştırılması,** Doktora Tezi, Ankara Ün. Fen Bil. Ens. Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara.

Cerver, F. A. (2003).**The World of Contemporary Architecture.** ISBN: 3-8331-1762-2, Cambridge, United Kingdom.

Çakır, H. K., Özenç, A. (2005).**Kentsel Dış Mekanlarda Kullanılan Aydınlatama Elemanlarının İrdelenmesi:** Edirne Örneği. III. Ulusal Aydınlatma Sempozyumu, Ankara.

Çoban, E., (2013).**Kent mobilyalarının bulundukları Mekanlara Etkileri: Düzce Örneği**, Yüksek Lisans Tezi, Düzce Ün., Fen Bilimleri Enstitüsü, Düzce.

Debeljak, A. (2000). The Instituion Of Art In Postmodernity, Autonomy AndCritique (IV. Syposium Review and Commentary). **International Journal ofPolitics, Culture and Society,** 14(2).

Davis, F. (1997). **Moda Kültür ve Kimlik.** (Çev. Özden Arıkan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Dorothy E. Leidner ve Timothy Kayworth, (2006).**Review: A Review Of Culture In Information Systems Research: Toward A Theory Of Information Technology Culture Conflict,** Journal Mis Qoarterly, Volume: 30, Issue: 2, June 2006, 357-399, Minneapolis, MN, USA.

Erdoğan, R., H. E. Oktay, C. Yıldırım, (2011). "Antalya-Konyaaltı Parklarında Kullanılan Donatı Elemanları Tasarımlarının Kullanıcı Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi", **Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi,**12(1):1-8.

Erzen, J. (2006), **Çevre Estetiği,** ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim Yayınları, Ankara.

Feyzoglu S. (2008). **Kent Mobilyalarının Kentsel Mekanlarda Yeri ve Oluşum Süreçlerinin İrdelenerek Sınıflandırılması.** Yüksek Lisans Tezi. MSÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ghorab P., (2015). **Kent Mobilyalarının Temel Tasarım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi,** Yüksek lisans Tezi, İstanbul Aydın Ünv., Fen Bilimleri Enstitüsü.

Güner, E. (2015).**Kent Kimliği İlişkisi Bağlamında Kent Mobilyaları: Sultanahmet Meydanı Örneği,** Yüksek Lisans Tezi, Arel Ün., Fen Bilimleri

Enstitüsü, İstanbul.

Kale, N. (2002). Modernizmden Post-modernist Söylemlere Doğru".**Doğu BatıDüşünce Dergisi,** 5(19), 29-49.

Karakuş, M., K., (2016). **Engellilere Yönelik Kent Mobilyaları Üzerine İnceleme,** Yüksek Lisans Tezi, Haliç Ün., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Moughtin, C. (1999). **Urban Design: Street and Square**. Architectural Press.

Namet, Z., (2005). **Kent Mobilyalarında Ürün-Kullanıcı İlişkisi,** Yüksek Lisans tezi, Marmara Ün., Güzel San.Enstitüsü, İstanbul.

Polatlı, A., 2008.**Kent Mobilyaları,** http://www.makaleler.com/web- tasarimi-makaleleri/pdf/kent- mobilyalari.pdf, Makale yayım tarihi: 01 Eylül 2008 Erişim Tarihi: 04.01.2015.

Öztürk, H., (2016). **Estetik Üretimin Teknoloji Ve Kültür İle Etkileşimi Bağlamında Bauhaus Mobilya TasarımlarınınGünümüz Mobilya Tasarımlarına Yansıması,** Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Ünivrsitesi, Eğitim bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Öztürk. K. (1991).**"Kent Mobilyaları Tasarımında Bilgi-İletişim Estetiği".**Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu.Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.

Read, H. (1973). **Sanat ve Endüstri, Nigan Bayazıt (çev.). İstanbul:** İstanbul. Teknik Üniversitesi Matbaacılık.

Sakal, A. N. (2007). **Ankara' da Kentsel Donatıların Peyzaj Planlama ve Tasarımı Açısından Analizi ve Değerlendirilmesi.** Yüksek Lisan Tezi, Ankara Ün. Ankara.

Sancak A. (2009). **Kentsel Mekan Kimliğinin Oluşumunda Kent Mobilyası Tasarım Kriterlerinin İrdelenmesi.** Yüksek LisansTezi, MSÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Şaylan, G. (2002). **Postmodernizm.** Ankara: İmge Kitabevi.

Seelinger, A. (2002). **Bildung Und Neue Medien: Aesthetisch- Technologische Herausforderungen, Weltzugaenge:** Virtualitaet-Realitaet-SazialitaetJahrbuch für Bildungs und Erziehungsphilosophie, s. 117-147.

Ünsal ,Ö. (2010) **Teknoloji ve Sanatın Buluşması:** Digital Art.

Yaylalı, S., (1998).**Kent Mobilyaları Tasarımında Kullanılabilecek Kavramsal**

Bir Model, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yazar, T., Tomak, A., Seylan, A., "Turkaya, (2015). City Aesthetics And Typography In Terms Of The Reflections Of Visual Culture On Social Structure And City Culture: Samsun City Typography", **E-Journal of Social and Legal Studies,** Vol.1, (3).

Yazar, T., Tomak, Öztürk, H., (2016).Bauhaus Furniture Designs Reflect On Today's Furniture Designs As Aesthetic Production In The Context Of Intercultural Interaction And Communication, **International Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art,** Winter, 2016, Vol.1/1.

Yıldızcı, A. (2001). **Kent Mobilyaları Kavramı ve İstanbul' daki Kent Mobilyalarının İrdelenmesi,** I. Uluslararası Kent Mobilyaları Sempozyumu, İSTON, 9-11 Mayıs 2001. s. 29- 34., İstanbul.

Yücel. G. F. (2006). Kamusal Açık Mekanlarda Donatı Elemanlarının Kullanımı. **Ege Mimarlık Dergisi.** 4-59.

http://iston.istanbul/project/meydan/ (10/02/2016).
http://divisare.com/projects/279769-ecosistemaurbano-Madrid-Chair (02/02/2016)
http://divisare.com/projects/279769-ecosistemaurbano-Madrid-Chair (02/02/2016)
https://tr.pinterest.com/pin/293508100691011567/ (12/02/2016)
https://tr.pinterest.com/pin/505740233128606569/ (12/02/2016)
https://neighbourhoodwalks.wordpress.com/2012/03/18/fort-york/ (10/02/2016
https://tr.pinterest.com/pin/340021840596042425/ (15/02/2016)
https://tr.pinterest.com/pin/436075176401547442/ (15/02/2016)
http://www.archdaily.com/156389/material-landscapes-liane-hancock-2/kbas1ad/ (10/02/2016)
http://conceptlandscape.tumblr.com/post/106345947542/ptichka-v-tuchke-parametri%D1%81-bench (10/02/2016)
http://www.designbuzz.com/dedons-yin-yang-lounger-for-the-aesthetically-inclined/(15/02/2016)
http://www.justingarrymiller.com/?lightbox=dataItem-iu8ufsqf1 (02/02/2016)
https://tr.pinterest.com/pin/459789443188131050/ (03/02/2016)https://tr.pinterest.com/pin/136304326202107366/ (02/02/2016)